

ELISE

Sachty a úpadnice podle G. Agricoly

V okolí Habrůvky se v letech 1827 – 1874 těžily limonitické železné rudy v osmi dolech. Nejhlubší jáma byla Elisa I.

Počátkem 20. století vznikl v Habrůvce závod na dobývání kaolinu (Lichtenštejnské doly v Habrůvce), v němž pracovalo 40 dělníků. Pozůstatkem těžby žáruvzdorných materiálů je jáma s jezírkem na vrcholu zalesněného krasového hrbetu severně od Habrůvky – Habrůvecká tůň.

Těžba pomocí šachet a úpadnic

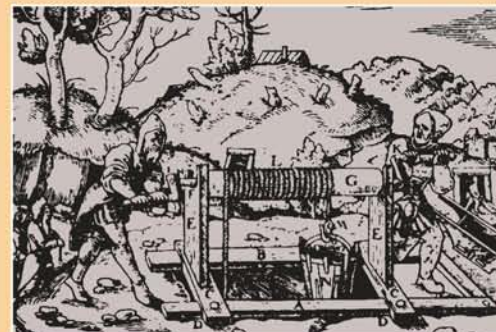
Po období staroslovanského železářství přichází nová, daleko výraznější železářská éra (1698 – 1893). Navazuje na znalosti o výskytu rud starého údobí a postupuje za rudou do značných hloubek (přes 100 m).

Nerostné suroviny těženy dvěma způsoby – pomocí svislých šachet a šikmých chodeb neboli úpadnic.

Šachtami byly rozfárávány hluboké deprese vyplněné rudickými vrstvami. Překopy a rozrážkami se sledovalo plošné rozšíření rudy. Důlní díla tvořila hustou a chaotickou síť. Hluboko založená důlní díla podléhala přísným pravidlům, jako je větrání, výztuže, osvětlení a bezpečnost horníků.

Šachta o čtvercovém průřezu cca 1 × 1 m byla vyztužena bedněním z dřevěných trámů. Šachty (jámy) měly dva oddíly (těžní a fároví), opatřené strojními vrátky. Práce horníků byla přísně organizována a řízena báňskými odborníky (báňský inženýr; vedoucí dolu, štajgr). Nahoře, na haldě vytěženého materiálu většinou stála dřevěná bouda, která sloužila havířům jako sklad nářadí, pracovních oděvů a dalších pomůcek. Materiál byl ze šachty vynášen pomocí dvou khelíků a rumpálu. Vytěžený materiál byl vyhazován za boudu na šikmou rampu, kde byl na místě tříděn pomocí sítí a podle potřeby odvážen na místo určení.

Druhý způsob těžby byl založen na principu šikmých chodeb (úpadnic) s použitím transportních vozíků. Štoly vycházely v mírném úhlu na povrch, v místě průchodu chodby těženými vrstvami se razily boční horizontální chodby, umožňující sledovat polohu kvalitních písků či jílu i na delší vzdálenost. Vytěžený materiál byl vyvážen z dolu na důlních vozíčkách. Poslední důlní dílo tohoto typu, v lese nedaleko „Kaplíčky“, bylo zrušeno koncem 60. let 20. století.

Ústí Sachty s dvojicí hašplů (vrátky) podle G. Agricoly

Texty:
Realizace:

Věra Součopová, Jiří Merta, Ivan Balák, Leoš Štefka, Jiří Truhlář
Svaz obcí Spolek pro rozvoj venkova Moravský kras; obce Habrůvka, Jedovnice, Křtiny, Rudice
města Adamov a Blansko, obce Babice nad Svitavou a Olomučany
Správa chráněných krajinných oblastí ČR – Správa chráněné krajinné oblasti Moravský kras,
Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně – Školní lesní podnik Masarykův les Křtiny,
Technické muzeum v Brně
v rámci Programu obnovy venkova v roce 2002.

